

Almedalen 2022

Kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete – är kommunerna redo? (September 2022)

Medverkande: Greta Berg, handläggare vid Sveriges kommuner och regioner; Charlotta Gustafsson utredare på Brå; Malin Wiktoeng nationell samordnare för Brottsförebyggande arbete vid Länsstyrelsen i Västerbotten samt Annica Odelind, polisinspektör vid utvecklingscentrum Nord, nationella operativa avdelningen.
Moderator: Karin Svanberg, enhetschef på Brå.

Speaker: Monica Landergård.

INLEDANDE SPEAKER:

Kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete, är kommunerna redo?

Under 2023 kan kommuner enligt lag få ansvar att förebygga brott. Syftet är att ge förutsättningar för effektivt brottsförebyggande arbete, genom att ställa krav på att detta ska ske på ett kunskapsbaserat sätt och i samverkan. Men vad innebär lagförslaget för kommuner och deras samverkanspartner? Vad kan lokala brottsförebyggare göra för att möta lagkraven? Hur påverkas polisen och kommuner av föreslagen kommunlagstiftning? Det diskuterar vi i det här avsnittet av Snacka om brott special. Inspelad vid ett seminarium som Brå arrangerade under Almedalsveckan 2022. Medverkande är Greta Berg, handläggare vid Sveriges kommuner och regioner, Charlotta Gustafsson utredare på Brå, Malin Wiktoeng nationell samordnare för brottsförebyggande arbete vid länsstyrelsen i Västerbotten samt Annica Odelind, polisinspektör vid utvecklingscentrum Nord, nationella operativa avdelningen. Moderator är Karin Svanberg som är enhetschef på Brå.

KARIN: Hej och välkomna tillbaka. Det här är det tredje seminariet vi har. Jag heter Karin Svanberg, jag är chef på en del av Brå som arbetar med att ge stöd till brottsförebyggande arbete. Och det är det här med stöd till det brottsförebyggande arbetet, framförallt det lokala, som det här seminariet kommer cirkulera kring. Det är nämligen så att det är en lag på gång om kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete. Frågan för dagen är: är nu kommunerna redo för detta? Förslaget är att det ska träda i kraft vid halvårsskiftet, alltså om ett år. Det här är en del av

regeringens 34-punktsprogram mot gängkriminalitet så vi kommer fundera lite över om lagen kommer bidra i arbetet mot kriminalitet och organiserad brottslighet, och på vilket sätt i så fall. Vilken förberedelse behövs i kommunerna för att kunna bedriva ett aktivt brottsförebyggande arbete och vilka andra aktörer kan involveras? Och hur kan samverkan stärkas mellan olika aktörer? Ja, den här föreslagna lagstiftningen föder en förväntan på att kommunerna ska göra någonting och vilken är denna förväntan? Hur vässas det brottsförebyggande arbetet och hur görs det mer effektivt? Och vilket stöd behöver kommunerna framför allt för att kunna göra det? Det här ska vi prata med den här intressanta panelen om. Då har vi först Charlotta Gustafsson, utredare och biträdande enhetschef på Brå, vi har Malin Wiktoeng, nationell samordnare för brottsförebyggande arbete på länsstyrelserna och länsstyrelsen i Västerbotten och sen har vi Greta Berg som är handläggare på Sveriges kommuner och regioner, SKR, och Annica Odelind, polisinspektör för utvecklingscentrum Nord eller som man säger oftast Nationella Operativa Avdelningen, som är uppdelad på olika utvecklingscentrum.

ANNICA: Ja.

KARIN: Och utvecklingscentrum Nord har ansvar för en del av det brottsförebyggande arbetet.

ANNICA: Ja.

KARIN: Det intressanta i sammanhanget är att polisen ungefär parallellt med det här [lagförslaget] också har tagit fram en brottsförebyggande strategi. Så vi ska också prata om hur de här sakerna hänger ihop. Vi börjar med Charlotta. Vad innebär själva lagförslaget, vad är det som ska hända? Vad ska kommunerna göra enligt det här lagförslaget?

CHARLOTTA: Det här är ett förslag som bygger på ett betänkande som togs fram under paraplyet 34-punkter mot gängkriminalitet. Syftet med lagen är att kommuner ska jobba mer riktat och effektivt för att förebygga brott. Det man kan säga om lagen är [att] den inte beskriver vad en kommun

ska göra för åtgärder, [det vill säga] vad är det som är brottsförebyggande arbete, utan lagen beskriver mer hur man vill att en kommun ska jobba med de här frågorna för att det ska vara effektivt och riktat. Det lagen begär är att kommunerna ska ha väldigt god kunskap om hur det ser ut lokalt i det geografiska området när det gäller brottslighet. De ska alltså göra en kartläggning utifrån alla källor de har. Kommunerna har ju otroligt mycket kontaktytor mot allmänheten och får in väldigt mycket kunskap. Och utifrån de här bilderna av brottsligheten [ska kommunerna] göra en analys kring vad kan vara orsaken att det ser ut som det gör i vår kommun, varför har vi den här typen av brott eller varför sker den på de här platserna och utifrån det ta fram förslag hur vi ska jobba för att förebygga det här, minska det.

KARIN: Är inte det här självklarheter? Görs inte det här redan idag?

CHARLOTTA: På många håll där det finns [ett] uttalat problem så blir det här ju nästan av sig självt, att kommunen gör det här för det finns ett krav från medborgarna. Men ganska många kommuner, i alla fall hälften, har inte så stora problem som de måste engagera sig i. Brottslighet blir en fråga efter att man tagit hand om sina kärnuppdrag och det man har lagstiftat att ta hand om. När vi nu har tittat på den här rapporten som beskriver det brottsförebyggande arbetet, hur det ser ut just nu och vad det finns för behov, så kan vi se att nästan hälften av Sveriges kommuner skulle kunna bli bättre på det här.

KARIN: Du vill redan in i diskussionen Greta, men ett kort infall, för vi har en ordning här.

GRETA: Jag vill bara säga att det inte är självklart, eftersom kommuner i dag inte har ett brottsförebyggande uppdrag. Kommuner i dag arbetar brottsförebyggande av egen drivkraft och egen vilja. Att det här redan skulle vara på plats ser jag som helt orimligt.

KARIN: Då ser du också ett behov av det här?

- GRETA: Det håller jag inte med om haha, men vi kanske kommer till det.
- KARIN: Okej, om vi förflyttar oss till polisen då. De kommer vara, och är redan idag, kommunernas främsta samverkanspart i det lokala brottsförebyggande arbetet. Ni har tagit fram en ny strategi. Hur relaterar den nya strategin till den här lagen och vad innebär den här reformen i förhållande till det?
- ANNICA: Den relaterar väldigt bra till den nya lagen. Vår strategi tar upp att vi ska arbeta bättre med att göra våra lägesbilder, vi ska analysera det och ta fram åtgärdsplaner för att sedan också följa upp och utvärdera det som det står i det här förslaget. Vi har arbetat förebyggande länge och här får vi ett delat ansvar med kommunerna, för kommunerna är som du sa vår främsta samverkanspartner.
- KARIN: Varför är kommunerna er främsta samverkanspartner?
- ANNICA: Eftersom kommunen sitter med det som är kommunens ansvar ute i samhället, de har hand om medborgarna, socialtjänst som de jobbar oerhört mycket med. Så vi jobbar på samma mark, mot samma mål. Vi jobbar för trygghet och nu också tillsammans med att minska brottsligheten och förebygga den.
- KARIN: Och vilka förväntningar har ni på den här lagstiftningen? Vad kommer hända och, vad blir skillnaden tror du när den är på plats?
- ANNICA: Jag skulle vilja säga att många kommuner jobbar redan idag med att öka trygghet och minska brottslighet. Så vi har i mångt och mycket redan en god samverkan, men med det här [förslaget] kommer vi kunna stärka det ännu mer. Och vi hoppas ju naturligtvis på att vi ska få en efterfrågan, alltså från kommunerna, på det brottsförebyggande arbetet. Vi hoppas att vi tillsammans ska sätta oss och göra lägesbilderna, göra analyserna och tillsammans göra åtgärdsplanen på lokal nivå.
- KARIN: Men blir det inte bara massa papper? Vad blir det rent konkret?

ANNICA: Det här blir åtgärder. Det blir papper, absolut, men det blir också att vi breddar. Det blir en synergieffekt av det här. Vi är två starka aktörer som tillsammans med vår kunskap sätter oss ner och tittar med gemensamma ögon på lägesbilden. Det som polisen inte ser, de svaren har kommunen och vice versa. Och när vi gör det, då blir det en väldigt bred och samhällsenlig lägesbild. När vi analyserar det här, och hittar åtgärderna, då har polisen sin roll och sin verksamhet och kommunen med sina olika enheter och avdelningar och verksamheter har sin del. Och när vi gör det tillsammans blir det en enormt stark kraft. Polisen är oerhört positivt inställd till det här.

KARIN: Jag hör det, haha. Greta, [ni är] inte alltid lika positiva, men varför är ni inte så jättepositiva till det här?

GRETA: SKR är ju generellt sett inte så sugen på att staten ska reglera verksamhet som idag inte är reglerad. När vi tittar på det brottsförebyggande området så kan vi se att kommunerna successivt hela tiden ökat sitt engagemang i det brottsförebyggande arbetet. Nästan alla kommuner har ett brottsförebyggande råd, nästan alla kommuner har en samverkansöverenskommelse med polisen om hur man ska jobba brottsförebyggande. Vi har under många, många års tid jobbat tillsammans, polisen, Brå och SKR har jobbat tillsammans för att stärka kommunernas brottsförebyggande arbete. Och SKR är positiva till att kommunerna jobbar brottsförebyggande, absolut, det är en jätteviktig bit och framförallt när vi ser att kriminaliteten på vissa håll ökar så är det jättebra att kommunerna är med på banan och har en struktur för sitt arbete. Det som lagen egentligen säger har vi försökt arbeta för att kommunerna ska göra, fast på frivillig basis. Vi tror att kommunerna själva vet bäst hur de ska lägga upp sitt arbete, vi är jättenöjda med det stödet som Brå har gett till kommunerna för att jobba strukturellt med brottsförebyggande. Och alla de kommuner som har stora problem med kriminalitet, de har också en struktur och ett arbete som redan går framåt som kan ökas och bli bättre men kanske kan ökas med det stöd som vi redan får. Vi tror att den här lagen

kommer påverka de kommuner som är ganska små och som inte har så stora problem. De kommer behöva vässa sitt brottsförebyggande arbete och komma upp på banan, men det kommer inte påverka kommunerna som har stora problem. Det är så vi ser det, att det slår fel. Vi tror att en lagstiftning i vissa fall skulle kunna stjälpas det brottsförebyggande arbetet, att kommunerna ser att okej, nu säger staten att nu är det här nivån som gäller och vi ligger här uppe, vi har jobbat på den här nivån, vi behöver inte göra det längre. Det är en risk som vi ser. Men det klart att lagstiftningen innebär pengar och det är positivt tycker många, så det klart att det brottsförebyggande arbetet kan stärkas och det är positivt.

KARIN: Men tror inte du att... Nu går det ju inte att säga såhär att vi inte ska jobba brottsförebyggande, för vi inte är skyldiga att göra det. Att det finns en kraft i det... att man ändå inte kan prioritera bort det med den ursäkten?

GRETA: Absolut. Men jag tror inte att kommuner i så hög grad har prioriterat bort det. Där det finns problem har kommunerna verkligen ställt upp. Kommunerna är lika måna som polisen att vi ska ha ett tryggt samhälle, medborgarna ska kunna röra sig fritt. I de kommunerna där man har problem, där har man också jobbat på det här sättet. Och kan jobba mer och stärka sin samverkan och stärka arbetet med polisen och jobba bättre, men de kommer inte påverkas av den nya lagen. Lagen är för lågt satt för att de ska påverkas.

KARIN: Jag tänker på den här årsrapporten, vad ser vi där när det gäller vilka kommuner som behöver vässa sitt arbete?

CHARLOTTA: Vi kan inte säga att det är katastrofläge, men vi ser att de mellanstora kommunerna tenderar att prioritera ner det brottsförebyggande arbetet. Vi står inför ekonomiska utmaningar och då måste man prioritera ner någonting. Och det som inte är lagstadgat det är sådant som man prioriterar ner. Jag skulle också vilja säga att nästan hälften, eller en tredjedel, av Sveriges kommuner gör inte riktig kartläggning så

att de har en riktig bild av problemet. Och då kan det bli så, att om man inte har den här bilden av problemet, då kommer man inte heller att sätta resurser för att jobba med det. Det blir som ett moment 22, det blir inte resurser avsatta och därför tycker vi inte att vi har ett problem och då finns det inget skäl till varför vi ska sätta dit. Jag tror också att många kommuner vad vi har hört i samverkan med polisen gärna skjuter över [problemet], att det här är polisens problem inte vårt att ta hand om. Så därför kan vi känna att ja, det kan stämma, delvis som du beskriver det, men samtidigt finns det andra kommuner där det här kommer ge arbetet swoosh.

KARIN: Vad säger du Malin, instämmer du i det som du hör? Du har tentakler via massa länsstyrelser som i sin tur har tentakler i alla kommuner. Vad hör du? Finns de dem som har problem? Greta säger ju att de inte har problem det som det här kommer träffa. Stämmer det med din bild?

MALIN: Jag skulle väl säga såhär att, dels har vi inte fått indikationer på att kommuner som redan jobbar offensivt med brottsförebyggande arbete, att de skulle dra ner på takten. Utan snarare att de kommer att jobba på. Det vi hör från de kommuner som inte har jobbat så mycket med brottsförebyggande frågorna handlar om ganska positiva besked, utifrån att de ser det här som en möjlighet att kunna jobba brottsförebyggande. Att få mandat i den egna kommunen, att få kommunledning och politik med sig i de här frågorna. Och sen ser vi också att det handlar mycket om hur vi tittar på statistik. Det är lätt att tänka att mindre kommuner inte har lika stor anledning att förebygga brott som större kommuner, men vi ser också att när vi slår ut det på hundratusen kan en del mindre kommuner ha fler utsatta procentuellt, än större kommuner. Vilket talar för att alla kommuner behöver jobba med att förebygga brott.

KARIN: Du ska få berätta senare hur ni ska hjälpa kommunerna, men nu vill ni in här och då måste man grabba tag i det när det finns lite lust att prata. Greta först.

GRETA: Nej men jag ville bara kort säga, du sa att brottsförebyggare i kommuner är positiva till det här och det är det ingen tvekan om. De får helt plötsligt mandat för de här frågorna, det kommer komma pengar. Att de tycker det är viktigt att de får mandat och kan påverka sin politik och sin ledning, att satsa på det här, det är inte konstigt. Det är en annan sak om man frågar kommunledningen om vad de tycker. Kommunledningen tycker kanske att det finns andra saker man prioriterar inom kommunen, man kanske prioriterar kärnfrågorna, vård, skola, omsorg. Det beror på vem man frågar. Det klart att brottsförebyggarna är jättepositiva. Och det tror jag du har rätt i, att de kan genom lagen få bättre mandat och kanske få en lite högre ställning. Det finns många kommuner som har en brottsförebyggande samordnare på halvtid, eller en fjärdedels tjänst. Det finns inga pengar avsatta utan de får en ganska liten pott varje år för att jobba med det här. Och då är det inte så lätt att göra en riktig lägesbild, som du beskriver Charlotta. Men å andra sidan, de här pengarna som är avsatta, de är inte heller så rikt tilltagna så att det finns en person som kan jobba heltid med det här och hur ska man då göra den här lägesbilden, det är också en fråga man kan ställa sig.

ANNICA: Det vi pratar om är brottsförebyggande. Och som du sa Greta, många kommuner jobbar med det här, de som redan ser att de har problem. Och det är det vi behöver förebygga. Alla behöver sätta sig ner och kika på sin kommun, göra en kartläggning så att vi innan brott sker är där och kan laga.

KARIN: Innan de har stora problem?

ANNICA: Innan problemen kommer. Och så ska vi kunna vidmakthålla det. Det är så vi ska ha det i vår kommun. Och det handlar om en perspektiv... en förändring i hur vi tänker och hur vi förhåller oss till det här. Så jobbar vi mycket i och med vår nya strategi. Vi antar ett proaktivt förhållningssätt, vad gör vi för att brott inte ska uppstå? För vi sitter

med oerhört mycket kunskap om varför brott uppstår. Då behöver vi också ta en del av det och bli en aktiv del innan.

KARIN: Då kan man bli bekymrad, är det här en nyhet nu? Är det här första gången polisen tänker så?

ANNICA: Nej, men strategin är den första som vi får. Och vi märker att det är en förändring nu. Jag har jobbat med brottsförebyggande verksamhet inom polisen under många många många år, men det är först nu vi får en strategi. Och man sätter ner foten på ett helt annat sätt idag med att polismyndigheten ska arbeta med brottsförebyggande verksamhet.

GRETA: Men tror du att polisen kommer få bättre... för ni har ju också problem med att det händer massa grejer som inte... tror ni att...kommer den här strategin kommer ge att ni prioriterar de här frågorna bättre?

ANNICA: Ja, eftersom vi kommer påbörja ett gediget implementeringsarbete med den här strategin nu och den börjar till hösten. Här identifierar vi olika beteenden som vi behöver ha i vår myndighet för att vi ska kunna sätta strategin och för att det ska bli verkstad. Och ett beteende är efterfrågan på förebyggande arbete. Det här vill vi också att vi ska få läsa i ett regleringsbrev. Vi vill ha en bättre efterfrågan på myndighetens brottsförebyggande arbete, och får vi till det, att chefer också förstår hur följer vi upp och hur efterfrågar vi så kommer det bli skillnad.

KARIN: Jag tänker att vi ska hoppa tillbaka till kommunerna och vad de kan tänkas behöva för stöd nu när det här ska genomföras. Ska vi börja hos Brå?

CHARLOTTA: Hos oss själva?

KARIN: Ja, hos oss själva, det är ändå vårt seminarium, haha.

CHARLOTT: Haha, nej men jag tänkte att jag hakar på dig Annica, att det handlar om att skapa en efterfrågan. Bara för att det finns en lag så kommer inte

det här per automatik att vara något man vill göra. Med den här lagen, det finns inga sanktioner, att om en kommun inte gör den här inventeringen eller försöker kartlägga och förstå varför brotten eller hur det ser ut, mönstren ser ut, det finns inget straff på det utan vad vårt stöd måste handla om är att skapa en förståelse för vad finns det för vinster för oss att göra i det här. Om vi lägger så här mycket resurser, vad får vi tillbaka då. Så det är dels det, att få en förståelse för varför ska vi ens göra de här bitarna. Sedan känner vi också att vi behöver utveckla kompetensen. För att, mycket handlar om att det känns oöverstigligt för man vet inte vart man ska börja. Gå ut och kartlägg din kommun, berätta hur brottsligheten ser ut. Det är ett mastodont uppdrag. Var ska man börja, hur ska man avgränsa? Var ligger lägstanivån? När vet vi att det här dög för vår lägesbild? Det är där vi kommer att ligga nu, både att motivera och informera om lagen, få med politiken, förstå att de kan se sina vinster med besluten men också en utbildningsatsning för att öka kompetensen. Man ska känna sig säker när man ska göra de här grejerna.

KARIN: Du säger att det inte finns några sanktioner men kommer det inte följas upp på något sätt?

CHARLOTTA: Jo, vi.

KARIN: Enligt förslaget är det så att Brå ska följa upp att kommunerna gör det här. Är det så?

CHARLOTTA: Ja. Vi har redan nu, som ett underlag till den här rapporten, gör vi enkäter som vi skickar ut till både kommuner och lokala polisområden, och även till länsstyrelser och polisregioner. Där känner vi att vi har en början på ett uppföljningsinstrument som vi kommer komplettera med mer kvalitativa studier. För att verkligen fånga upp. Inte bara hur många finns det, hur ofta görs det, utan verkligen försöka luska: hur går det med kvaliteten.

KARIN: Och då kommer vi kanske ta hjälp av länsstyrelsen. Vad kan länsstyrelsen göra mer för att stödja kommunerna?

- MALIN: Ja, det vi ser framför oss när vi funderar nu över hur vi ska stötta kommunerna så handlar det om ett operativt stöd, ett mer verksamhetsnära stöd. Det är också något som Brå har skrivit om i årsrapporter, det är någonting som är föreslaget att vi ska få medel för utifrån den nya kommunallagstiftningen. Vi ser väl framför oss att det är det som väntar, att verkligen vara en del av processen i kommunerna, inte bara kunskapsstärka utan vara med hela vägen.
- KARIN: Nu sa vi inledningsvis att det här är en del av 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet, och vi har en del utmaningar som inte har undgått någon i Sverige när det gäller kriminalitet. Kommer den här lagen att göra skillnad? Och vilka styrkor ser vi med det här i förhållande till den problematiken och finns det några farhågor? Om vi börjar längst bort.
- ANNICA: På första frågan svarar jag ja, det hoppas jag verkligen att vi kommer se skillnad på den här lagen. Vi pratar om ett långsiktigt arbete, det är proaktivt sätt att arbeta. Och när vi väl sätter oss ner tillsammans och gör det här arbetet tillsammans med lokalpolisområdena, men även med våra polisregioner så kommer vi att långsiktigt se skillnad. Jag är helt övertygad om det. Du pratar om farhågor, en fråga som... nu snor jag från någon annan kanske, men eftersom jag själv inte har så mycket farhågor så tar jag från någon annan som har kommit till oss. Att kommuner tror att polisen kommer backa i det brottsförebyggande arbetet, och där skulle jag vilja påstå att vi kommer göra tvärtom. Eftersom vi nu har tagit den nya strategin och nu påbörjar vi vårt implementeringsarbete av den brottsförebyggande strategin och vi gasar, kan man säga.
- GRETA: Jag tror att lagen kommer innebära en hel del för kommunerna, men jag tror inte att man kommer se några jättestora tecken på kriminaliteten just som jag sa tidigare att de kommuner som har stora problem redan jobbar på det sättet som lagen föreskriver. Men min farhåga är, trots det du säger Annica, så är det många kommuner som

har hört av sig till oss och sagt att: nu så säger vår kommun att gud vad skönt att ni får ansvar för det här för nu kan vi steppa tillbaka. Jag tror det finns en diskrepans mellan vad polisledningen tror och vad man på lokal nivå faktiskt gör. Det tror jag kommer bli en utmaning framför allt för er, att höja statusen på det brottsförebyggande arbetet inom polisen och få polisen på banan. För lika många kommuner som har problem med polisen, lika många har polisen problem med att få med kommunen. Så det ser olika ut vem som drar. Nu får kommunen det här uppdraget att faktiskt vara samordnare i det här uppdraget och då hoppas jag verkligen att polisen steppar upp och gasar, för det kommer att behövas.

MALIN: Ja, vi tror att det här kommer få en god effekt ute i kommunerna. Jag tänker att en av de sakerna som kommer att bidra med den effekten tror vi är att det är ganska tydligt i det här förslaget att alla kan bidra. Det är också tydligt i vårt nationella brottsförebyggande program, att alla måste hjälpas åt att jobba förebyggande. Det är väldigt tydligt i det här förslaget. Och vi ser det också kopplat till den brottsligheten vi ser. Den organiserade brottsligheten är inte en företeelse som lever i sin egen bubbla utan den är kopplad till annan typ av brottslighet, till narkotikabrott, till ekonomisk brottslighet, välfärdsbrottslighet. Det går liksom runt, runt och därför är det viktigt att många inkluderas i det här arbetet. Så det tror jag kommer ge en effekt.

KARIN: Kan du ge något exempel på vad kommunen kan göra när det gäller välfärdsbrottslighet? Så att man får lite kött på benen, eller någon annan kanske kan bidra? Charlotta vill svara.

CHARLOTTA: Jag är lite inne på samma tanke som Malin. Med den här lagen så kan det bli så att det blir mer av ett kärnuppdrag för kommunerna. Man tar ett djupare grepp, och då kanske det också kan kopplas tätare ihop med säkerhetsarbetet. Mycket av välfärdsbrotten som kommuner och regioner utsätts för är via felaktiga utbetalningar, både vad gäller assistans och föreningsbidrag och annat. Och där kan det bromsas upp,

man får resurser och mandat att göra tydligare och noggrannare granskningar på både inkomna ansökningar, men också att man följer upp sina upphandlingar mer strukturerat och systematiskt. Och på så sätt kanske man också, vid sådana undersökningar, det kan också innebära att man gör mer regelbundna tillsyner och kommer på annan typ av brottslighet som kan föras in i den här kunskapen om hur det ser ut lokalt. Att man tar ett ännu större grepp än vad man gör idag.

KARIN: Det där ger lite kött på benen om vilket omfång kommunen står inför när det gäller olika typer av brottsförebyggande arbete. Det är inte bara socialtjänstens arbete med att se till att människor inte ska bli kriminella utan det kan också vara ekonomisk brottslighet eller miljöbrott, en mängd olika saker. Vill du tillägga något där på farhågor och möjligheter?

CHARLOTTA: En farhåga är väl kanske att om kommunerna verkligen kommer att mäka att ta ett sådant här helhetsgrepp och vända på alla stenar för att se hur det här förhåller sig till varandra, och kommer det att krocka med andra uppdrag som en kommun har. Det ska också finnas näringslivsverksamhet.

KARIN: Okej, då har vi fått lite bakgrund och farhågor och lite positivt och lite negativt. Nu vill vi gärna öppna för lite frågor, då har vi en här. Du får gärna säga vem du är och om det är någon särskild som du riktar frågan till.

FRÅGA 1: Ian Fernheden heter jag och är politisk sekreterare för Sverigedemokraterna i region Skåne och även chefredaktör på tidningen Frihetliga förnuft. Jag har egentligen tre frågor jag funderade lite på, den som känner sig manad får gärna svara. Det första är, vad ser ni för risker med dessa analyser som innebär ökad byråkrati leder till att vi inte löser problemen utan att det bara blir en skrivbordsprodukt? Fråga två, när vi nu har allvarlig brottslighet i nästan varje kommun, hur effektivt är förebyggande åtgärder när vi redan har en tung brottslighet? Jag tänker väl lite att förebyggande är något man sätter in

när brottsligheten är på miniminivå. Det tredje jag tänkte på handlar om att utveckla kompetenser. Det här landet har gjort sig känt för att man satsar på New Public Management, att man kanske undviker det som är det riktiga problemet, man satsar på kompetens förebyggande åtgärder istället för ren brottsbekämpning. Hur tänker ni där, så att det blir valuta för pengarna?

KARIN: Ska vi börja med risken för att det kan bli skrivbordsprodukter? Jag var också inne på det vid något tillfälle, att det blir för mycket pappers- och skrivbordsjobb. Vad är vitsen? Om vi säger såhär, är det värt det att hålla på med de här analyserna och kartläggningen, på vilket sätt blir det bättre än att inte göra det alls? Vi kan väl ställa frågan så kanske.

ANNICA: Jag kanske kan få börja. Jag tycker nästan att det hör ihop med den frågan kring att vi har ju en brottslighet, vad tjänar att jobba förebyggande och tar det ifrån att vi ska jobba med den brottsligheten vi har. Jag tycker det hänger ihop lite grann. Vi har ju svar idag, vi har haft ett icke-brottsförebyggande arbete och vi står här i dag och har ett facit. Hur det blev. Så, kartläggningen och analyserna är oerhört viktiga för analysen har vi hoppat över. Vi är jätteduktiga på att kartlägga, och vi är jätteduktiga på att hitta åtgärder, och vi gör saker. Men vi har inte varit duktiga på att förstå varför gör vi de här åtgärderna. Och det tycker jag att vi har ett facit för i dag. Därför behöver vi backa bandet och egentligen starta om det och göra analysen på riktigt. Och det här har vi också identifierat som att det här får inte bli en skrivbordsprodukt utan det här ska bli verkstad även i analysen. Vi ska ha professioner, vi ska ha analytiker som gör arbetet.

KARIN: Så resurserna tas inte från de som ska göra insatser?

ANNICA: Det beror lite på, men professionen är oerhört viktig. Som vi har identifierat att den ska vi ha. Återigen, här måste vi hitta en balans. Vi ska jobba på det som händer, det är polismyndighetens ansvarsområde. Vi är en reaktiv myndighet, vi jobbar händelsestyrt och det ska vi naturligtvis fortsätta med. Och där behöver vi också gasa på, det med.

Men om vi inte jobbar förebyggande på allvar, då kommer det här ju aldrig att ta slut. Så jag tror på ett förebyggande arbete, det är på liv och död. Vi måste jobba förebyggande, för att vi ska komma ifrån den värsta farhågan som vårt samhälle är på väg till idag.

GRETA: Jag håller helt med. Jag tycker att förebyggande arbete är helt avgörande. Och framför allt är det det enda som kommunerna kan hålla på med eftersom vi inte är operativa på samma sätt som er och händelsestyrda. Det är en jätteviktig bit, men däremot tror jag att den här farhågan kring pappersarbetet är något som vi måste hjälpa kommunerna i. Det är på något sätt det som är problemet. Även om man blir jätteduktig på att göra sin kartläggning och jätteduktig på att göra sin analys så ska ju det här arbetet leda till att man faktiskt gör rätt åtgärder, riktade mot rätt typer av problem. Och det är ju dit man måste komma. Det är ett arbete som måste hålla på, det är ingen quick-fix. Vi kommer behöva stötta kommuner i det här och hjälpa till så att man kommer till en rätt åtgärd. Det är inte förens man gör de rätta åtgärderna som man kan se en förändring, kartläggningen förändrar ingenting, analysen förändrar ingenting i sig. utan det är åtgärderna som förändrar, och det är dit vi måste komma.

KARIN: Finns det då en risk, tänker du, att det bara stannar vid de här sakerna?

GRETA: Ja, jag tror att den är en risk. Vi har ju jobbat med den här typen av samverkan i många, många år. Det klart att det är en risk att det stannar, men förhoppningen är att kommunerna utvecklar sitt arbete och blir bättre och bättre och att man faktiskt hittar de rätta åtgärderna. Men jag tror inte man kan lägga sig på latsidan och säga: nu har vi gjort vår kartläggning, nu har vi gjort vår analys, nu är vi klara. För det är där man ibland hamnar, om man inte har tillräckligt med resurser så kanske man hamnar där att man aldrig kommer till själva åtgärden.

- KARIN: Och länsstyrelsen, vad tänker du om vad uppföljningen spelar för roll i förhållande till den frågan? Jag tänker att ni kommer antagligen att bli involverade i uppföljning.
- MALIN: Jag tänker att det är en viktig del just för att det inte ska bli en pappersprodukt. Dels tänker jag att den här lagen baseras på till stor del på handboken om samverkan i brottsförebyggande arbete, det är en ganska praktisk och konkret skrift där man påtalar vikten av att inte stanna vid en pappersprodukt. Sedan så finns det också utskrivet i det här lagförslaget ganska tydliga ansvarsuppdrag till kommunledningen, om att både vara med i processen men också efterfråga resultat. Och också det kommer att hjälpa till med att inte bli en pappersprodukt.
- CHARLOTTA: Jag skulle också vilja lägga till där att det är nödvändigt att vi vet varför vi gör vissa saker. Det blir väldigt dyrt om vi bara sätter igång och gör åtgärder och inte riktigt vet om det här är mot rätt mål eller mot rätt målgrupp. Och då inte heller följer upp och kan utveckla arbetet så att det blir bättre och bättre. Jag skulle säga att vi inte har råd att inte göra de här förarbetena.
- GRETA: Angående det här med uppföljning, det klart att det är jätteviktigt att vi följer upp att det arbetet vi gör ger effekt, den effekten vi vill ha genom att se att de här typerna av brott går ner eller att otryggheten minskar och så vidare. Men man kan inte förutsätta att kommunerna inte vill göra rätt, kommunerna jobbar med det här . Kommunerna har jobbat med det är i många, många år med brottsförebyggande arbete och vill ju jobba för en ökad trygghet för medborgarna. Det är inte så att man ska tro att kommunerna vill smita från det här, eller att de ska kontrolleras på något sätt, för så är det inte. Kommunerna har ett väldigt starkt driv att faktiskt jobba med frågan och göra på rätt sätt, och som du säger, samverkans boken har varit en bas i det här arbetet och lagen bygger på den här boken så att jag tror att vi måste fortsätta på samma sätt men vässa vårt arbete. Det finns vissa detaljer i lagen som också kan bidra till det.

- KARIN: Det fanns lite positiva tongångar här, även från SKR? Haha.
- GRETA: Ja, några, haha.
- KARIN: Ja, det är bra. Finns det någon mer fråga i publiken? Där nere har vi något.
- FRÅGA 2: Jag heter Per Junesjö och har en fråga om själva lagstiftningen. Vi pratar om kommuner, vilka kommuner menar vi? Menar vi primärkommuner eller också regioner? Och i så fall, om man inte har inkluderat regionerna, varför har man inte gjort det?
- CHARLOTTA: Mitt svar är att jag inte vet varför regionerna inte är med. Men det är riktat till kommuner.
- KARIN: Primärkommuner.
- GRETA: Jag tror det beror på att regionerna... att det har varit ett väldigt stort fokus på just kommunernas brottsförebyggande arbete eftersom vi har socialtjänsten och skolan som våra primära verksamheter som påverkar det här. Men jag håller helt med dig Per, att regionerna är en jätteviktig del av i här och har också har verksamheter som också har en potential att jobba mycket med brottsförebyggande. Men just den här lagen rör bara kommunerna.
- ANNICA: Men de tänker jag kommer med när vi i samverkan, när vi har gjort de här lägesbilderna, och ser vilka som behöver göra vad. Där tänker jag att regionerna blir väldigt viktiga.
- KARIN: Absolut, absolut.
- CHARLOTTA: Där kan man väl lägga till att i lagen står det att kommunerna ska skriva samverkansöverenskommelser med berörda parter, och då skulle regionen kunna vara en sådan om man upptäcker till exempel stora välfärdsbrott.
- KARIN: Eller inom psykiatrin.
- CHARLOTTA: Ja, eller vad det nu kan vara.

- KARIN: Där har vi en fråga.
- FRÅGA 3: Susanne Graber heter jag och jobbar inom kommun. Polisen, du är jättepositiv till det här och då undrar jag lite, jag vet ju också som du säger Greta att vi jobbar mycket brottsförebyggande och väldigt mycket ihop med polisen, men vad är det nya brottsförebyggande arbetet som du tänker ska bli det nya med den nya lagstiftningen? och vad förväntar du dig av kommunerna i det?
- ANNICA: När man läser lagförslaget så, dels så ska vi arbeta på samma sätt, vi ska kartlägga, analysera och hitta åtgärder. Och det är exakt så som vi arbetar. Där tänker jag att vi kommer hitta varandra på ett bättre sätt än vad vi gör idag och stärka det arbetet ännu mer. Här ser vi också att politiken måste in och ta ett större ansvar, och där ser vi att ha en dialog på ledning och på KS-nivå för det brottsförebyggande arbetet i kommunen. Där ser jag en otrolig stor vinst med det här lagförslaget.
- KARIN: Får jag fylla på lite här, under förmiddagen här har vi haft två seminarier, det första handlade om gängkriminalitet och samverkan runt det och det andra handlade om sexköpslagen. I båda dom seminarierna hamnade vi runt samverkan mellan kommun och polis, och när det gäller till exempel sexköpslagen sa man inom polisen att det var nedprioriterat på vissa ställen. Man ville inte jobba med den frågan helt enkelt, det är en fråga jag ställer till er nu - att kommunen i högre utsträckning kanske kan... den dialogen du pratar om kanske kan påverka polisen att prioritera upp vissa frågor? Alltså att det är ett tydligare ömsesidigt utbyte av prioriteringar, vi vill ha det här prioriterat, de vill ha det här prioriterat. Stämmer det?
- ANNICA: Jag tror också att om vi delar våra lägesbilder, om polisen faktiskt berättar: det här ser vi som vi måste jobba tillsammans med. Jag kommer från Sundsvalls kommun och har arbetat där i lokalpolisområdet, där gjorde vi det, vi delade med oss om organiserad brottslighet här. Och kommunen kliver på, politiken blev intresserad

och kom på fötter. Och där måste vi vara, det är så praktiskt operativt lokalt arbete. Vi måste börja prata med varandra.

GRETA: Men vad tror du lagen kommer göra där då, i Sundsvall, där ni redan har haft det här samarbetet? Vad kommer bli skillnaden där?

ANNICA: Jag tror och jag hoppas att med en samordnare så är det redan utpekat att den här lägesbilden, vi ska inte... den ska faktiskt kommunen också göra själv. Eller att man efterfrågar lägesbilder, att man är mer med om man säger så. Men det är lite orättvist mot de kommuner, ni kanske sitter många här, som redan jobbar aktivt idag. Men då ska vi stärka det ännu, ännu mer.

CHARLOTTA: Det var ett av skälen till varför Brå har efterfrågat en sådan här lag, det är för att vi ser att ska vi få prioritet för frågorna lokalt i kommunerna så behövs det nästan en lag eller ett kraftigare stöd, att det blir en del av kärnuppdraget. Därför att det tenderar att prioriteras ner. Och jag tror att för de kommuner som redan har en samordnare på över 50 procent och den har redan utbildat sig och kan mycket, för dem gör ju inte det här så stor skillnad. Men jag tror för de kommuner där det här inte har varit en prioriterad fråga och där samordnaren jobbat 25 procent med de här frågorna som bäst, där kan ju det bli annorlunda att nu får man mer tid avsatt, det finns mer resurser för att vi måste ta fram det här. Och en följd effekt på detta, om jag går tillbaka till din ursprungsfråga, kommer det här ha någon effekt? Ja, men om kommunen nu får fram ännu bättre lägesbilder än hittills, då kan ju dom när dom kommer till bordet med polisen säga att så här ser vi på problemen, det här är frågor som vi känner att vi måste ta tag i nu för att de inte ska bli sämre sen. För det vi ser nu när vi har gjort den här kartläggningen av det brottsförebyggande arbetet hittills så är det så att polisens lägesbilder har fått dominera väldigt mycket. Och vi tror ju att kommunerna har så mycket att bidra med här. Vi hoppas att med lagen så kan det stärkas upp.

KARIN: Det tycker jag blev en bra slutkläm på det här seminariet. Vi tror att det kommer stärkas upp och bli bättre framöver. Tack så mycket till panelen, tack för att ni kom hit.

AVSLUTANDE SPEAKER:

Du har hört ett avsnitt av Brås snacka om brott special, inspelad under almedalsveckan 2022. Medverkade gjorde Greta Berg, handläggare Sveriges kommuner och regioner, Charlotta Gustavsson utredare vid Brå, Malin Viktor Eng nationell samordnare för brottsförebyggande arbete vid länsstyrelsen i Västerbotten samt Annica Odelind, polisinspektör vid utvecklingscentrum Nord, nationella operativa avdelningen. Moderator var Karin Svanberg som är enhetschef på Brå. Tack för att du har lyssnat.